

For citation / Atf için:

SOYUÇOK, M. (2024). Türkçe ders kitaplarında konu seçimine yönelik ard zamanlı bir inceleme. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi – USBED* 6(10), 23-42. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10458410> , <https://dergipark.org.tr/pub/usbed>

Türkçe ders kitaplarında konu seçimine yönelik ard zamanlı bir inceleme

Mehmet SOYUÇOK

Dr; Milli Eğitim Bakanlığı, 03000, Afyonkarahisar, Türkiye

E-mail: mehmetsoyucok@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7800-4402

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi / Research Article

Gönderilme Tarihi / Submission Date:

24/09/2023

Revizyon Tarihleri / Revision Dates:

30/10/2023

Kabul Tarihi / Accepted Date:

03/11/2023

Etik Beyan

(X) Makale için etik onay alınmamıştır. Yazar(lar), çalışmanın etik kurul onayına tabi olmadığını beyan eder(ler).

(X) Ethical approval was not obtained for this study. The author(s) declare(s) that the study is not subject to ethics committee approval.

Araştırmacıların çalışmaya katkısı

1. Yazarın katkısı: Makaleyi yazdı, verileri topladı ve sonuçları analiz etti/raporladı (% 100).

Çıkar çatışması

Yazar bu çalışmada olası bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Benzerlik

Bu çalışma iThenticate programında taranmıştır. Nihai benzerlik oranı % 7'dir.

Türkçe ders kitaplarında konu seçimine yönelik art zamanlı bir inceleme

Öz

Bu çalışmanın amacı, Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin konu dağılımlarını art zamanlı olarak incelemektir. Çalışma nitel araştırma paradigmasına uygun olarak gerçekleştirilmiş olup verilerin toplanmasında ve analizinde doküman analizi tekniğine başvurulmuştur. Çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak için her aşamada üç uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Veri toplama dokümanları Türkçe 1. Sınıf (1938), Güzel Türkçemiz Sınıf: 1 (1977) ve Türkçe 6 (2019) ders kitaplarıdır. Elde edilen bulgular, farklı başlıklar altında tablolar hâlinde gösterilmiş ve yorumlanmıştır. Çalışmada Türkçe ders kitaplarındaki konularda tarihî süreç içinde bir süreklilik bulunmadığı, konuların genel olarak günün gereklerine ve gerçeklerine uygun olarak seçildiği, zaman içinde işlevsellik ve seviyeye uygunluk bakımından gelişme yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın sonunda ilgililere konuyla alakalı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, Ders kitabı, Metin, Konu

A diachronic analysis of topic selection in Turkish textbooks

Abstract

The aim of this study is to examine the subject distribution of the texts in Turkish textbooks in a sequential manner. The study was conducted in accordance with the qualitative research paradigm and document analysis technique was used to analyze and collect data. In order to ensure the validity and reliability of the study, the opinions of three experts were consulted at each stage. The data collection documents were Turkish 1st Grade (1938), Our Beautiful Turkish Class: 1 (1977) and Turkish 6 (2019) textbooks. The findings were shown and interpreted in tables under separate headings. In the study, it was concluded that there was no continuity in the subjects in the Turkish textbooks in the historical process, that the subjects were generally selected in accordance with the needs and realities of the day, and that there was an improvement in terms of functionality and suitability to the level over time. At the end of the study, suggestions were made to those concerned.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Since the texts that are discussed in the course are generally the primary source in the acquisition of mother tongue skills, these texts and their subjects, main ideas and auxiliary ideas are of great importance. Based on these texts, activities such as vocabulary teaching, genre features, text analysis, writing and speaking are carried out. In addition to these, latent learning can also be provided with the texts, more precisely, with the messages given in the text and the topics covered in the text. The subjects of the texts in the textbook reveal the educational understanding of the period in which the book was used. The understanding of education is directly related to the desires of the students to be equipped with the skills and qualities they should have. In other words, the selected texts are used as a tool to shape the students by the decision makers who determine the educational policy and understanding and by the teachers who are the implementers of these decisions, and they provide clues about what kind of people the education system wants to raise. In this respect, text selection is very important. There is no study that examines the subject distribution of texts in Turkish textbooks in a sequential manner. It is hoped that this study will contribute to the field by filling this gap in the literature and determining the changes in the subject distribution of texts in Turkish textbooks over time. In this study, an answer to the question "How has the subject distribution of texts in Turkish textbooks changed in successive time?" was sought.

Conceptual and Theoretical Framework

Concepts

Textbooks can be defined as "printed or computer-based teaching materials containing texts, activities, evaluation processes, etc. prepared in accordance with the objectives of the curriculum" (Soyuçok, 2020: 70). The reasons that make textbooks powerful and almost indispensable are that they ensure standardization across the country, are a resource that students and teachers can refer to at any time, provide a holistic perspective, and enable a collective view of the process at the end of the process. Starting in the late 20th century and continuing in the 21st century, technological developments have made textbooks lose their unique and unrivaled characteristic, but textbooks still remain indispensable. However, it should not be forgotten that textbooks, which have such a great importance in the education and training process, are not the goal but a tool to achieve the objectives of the course. Since the texts discussed in the course are usually the primary source in the acquisition of mother tongue skills, these texts and their topics, main ideas and auxiliary ideas are of great importance. Based on these texts, activities such as vocabulary teaching, genre features, text analysis, writing and speaking are carried out. In addition to these, latent learning can also be provided with the texts, more precisely, with the messages given in the text and the topics covered in the text. The subjects of the texts in the textbook reveal the educational understanding of the period in which the book was used. The understanding of education is directly related to the desires of the students to be equipped with the skills and qualities they should have. In other words, the selected texts are used as a tool to shape the students by the decision makers who determine the educational policy and understanding and by the teachers who are the implementers of these decisions, and they provide clues about what kind of people the educational system wants to raise.

Literature Review

The subject has attracted the attention of many researchers in direct proportion to its importance. In the literature review, the relationship of texts in Turkish textbooks with Turkish curriculum (Coşkun & Taş, 2008), their types (Kolaç, 2009; Tarakcı & Kayadibi, 2023; Türkben, 2018), their relationship with universal values (Somuncu, 2010), their compliance with textuality criteria (Mert, 2011), their effects on Turkish education (Özden, 2012), the values they contain (Doğan & Gülüşen, 2014; Güven & Yıldırım, 2019; Oltulu & Alan, 2023; Padem & Oktan, 2016), their compatibility with the visuals used (Ercantürk, 2015), their vocabulary (Bay & Arslan, 2023; Karakuş, Alparşlan, & Özaydın, 2017; Sayın & Doğan, 2023), their readability level (Baki, 2019; Bora & Arslan, 2021; Bozlak, 2018; Çıplak & Balcı, 2022; Zorbaz, 2013), the appearance of social values (Temizkan, Yırtıcı, & Ergün, 2020), and approaches to gender roles (Karabulut, 2021); their effects on developing reading comprehension skills (Karacaoğlu & Karakuş, 2022), their functions of cultural transfer (Yıldırım, 2022), their consistency (Demirgüneş & Yalap, 2023), their suitability for reading achievements (Ateş, 2023), their relationship with grammar activities (Doğan & Süğümlü, 2023), and discursive elements (Yazıcı & Gündüğü, 2023).

As can be seen, there is no study that examines the subject distribution of texts in Turkish textbooks in a sequential manner.

Keywords: Turkish, Textbook, Text, Subject

GİRİŞ

Ana dili becerisi, yaşamın her alanında büyük öneme sahiptir çünkü etkili iletişimde, ikna sürecinde, kendini ifade etmede, eleştirel düşünmede, ifade edilenleri doğru anlayıp yorumlayabilmede; trafikte, okulda, alışverişte, hastanede, iş yerinde vb. hemen her ortam ve faaliyette ana dili becerilerine başvurulur. Doğal olarak bu becerinin eğitim öğretimi de büyük öneme sahiptir. Ana dili becerisinin zaten doğuştan edinildiği, geliştirilmesi için herhangi bir profesyonel çabaya gerek olmadığı düşüncesi çok eskilerde kalmış; ana dili becerisinin bir düşünme ve yaşama becerisi olduğu, dolayısıyla bu konuda yetkinleşmek için emek ve zaman harcanması gerektiği görüşü hâkimiyet kazanmıştır. Verilen ana dili eğitiminin, nasıl ve hangi

dil öğretimi yaklaşımıyla yapılacağı da büyük öneme sahip olmakla birlikte, odak noktası ve temel prensibi bu görüş olmalıdır.

Ana dili eğitimi, düzenli ve sistemli olarak örgün eğitim kurumlarında gerçekleştirilmektedir. Bu derslerde ders kitabı genellikle temel materyallerden biri olarak kabul edilir. Motivasyon, hazırlık, ölçme değerlendirme, tekrar çalışmaları ve dersteki hemen hemen bütün etkinlikler ders kitaplarından hareketle uygulanır. Ders kitabı “öğretim programına uygun olarak kazanımlar doğrultusunda hazırlanmış metinler, etkinlikler, değerlendirme süreçleri vb. içeren basılı veya bilgisayar tabanlı öğretim materyalleri” (Soyuçok, 2020: 70) şeklinde tanımlanabilir. Anlama (okuma, dinleme) ve anlatma (yazma, konuşma) faaliyetleri ders kitabından hareketle gerçekleştirildiği gibi dersin özel amaçlarıyla doğrudan ilgili olmayan değerler eğitimi de bu sayede sağlanabilir çünkü “ders kitapları sosyal kodları ya da şifreleri taşıyan birer göstergeler toplamıdır” (Batur, 2010: 180). Ayrıca ülke çapında standardizasyonu sağlaması, öğrenci ve öğretmenin istediği an başvurabileceği bir kaynak olması, bütüncül bir bakış açısı sağlaması ve süreç sonunda sürece yönelik toplu bir bakışı mümkün kılması da ders kitaplarını güçlü ve neredeyse vazgeçilmez kılan sebeplerdir. 20. yüzyılın sonlarında başlayıp 21. yüzyılda da devam etmekte olan teknolojik gelişmeler ders kitaplarının tek ve rakipsiz olma özelliğini yitirmesine yol açsa da ders kitapları hâlâ vazgeçilmez konumunu korumaktadır. Ancak eğitim öğretim sürecinde bu kadar büyük öneme sahip olan ders kitaplarının amaç değil dersin amaçlarına ulaşmayı sağlayıcı bir araç olduğu da unutulmaması gereken bir noktadır.

Ana dili becerilerinin kazandırılmasında derste ele alınan metinler genellikle birincil kaynak konumunda olduğu için bu metinler ve bu metinlerin konuları, ana fikir ve yardımcı fikirleri büyük önem taşır. Yer verilen metinlerden hareketle sözcük öğretimi, tür özellikleri, metin analizi, yazma, konuşma gibi etkinlikler yapılır. Ayrıca metinlerle, daha açıkçası metinde verilen mesajlar ve yer alan konularla gizil öğrenme de sağlanabilir. Ders kitabındaki metinlerin konuları, kitabın kullanıldığı dönemdeki eğitim anlayışını ortaya koyar. Eğitim anlayışı, yetiştirilmekte olan öğrencilerin hangi becerilerle donatılmasına ve hangi niteliklere sahip olmasına yönelik isteklerle doğrudan ilişkilidir. Diğer bir deyişle seçilen metinler, eğitim politikasını ve anlayışını belirleyen karar vericiler ve bu kararların uygulayıcısı olan öğretmenler tarafından öğrenciyi şekillendirmek için bir araç olarak kullanılır ve eğitim sistemin nasıl bir insan yetiştirmek istediğine yönelik ipuçları sunar. Bu bakımdan metin seçimi çok önemlidir. Türkçe ders kitabında yer verilen metinlerin aşağıdaki özelliklere sahip olması gerekir (Akdeniz, 2019, 1121; Aytaş, 2001, 38; Batur ve Gülerer, 2013, 214; Coşkun ve Taş,

2008, 61; Çarkıt ve Bahadır, 2022, 104; Çifci ve Kaplan, 2018, 185; Dilidüzgün, 2004, 51; Karabulut, 2021, 123; Kaygana, Yapıcı ve Aytan, 2013, 667; Ünveren Kapanadze, 2018, 1579):

- ✚ Dersin genel ve özel amaçlarına, öğretim programına, kanun ve yönetmeliklere uygun olmalıdır.
- ✚ Öğrencinin duygusal ve zihinsel seviyesine uygun olmalıdır.
- ✚ Eleştirel, yaratıcı, empatik vb. düşünme becerilerini geliştirici olmalıdır.
- ✚ Ne öğrenciyi sıkacak kadar kolay ne de anlayamayacağı kadar zor olmalıdır.
- ✚ Ana dilinin güzel örneklerinden olmalı, Türkçenin ifade zenginliklerini yansıtabilmelidir.
- ✚ Hiçbir şekilde anlatım bozukluğu ve yazım, noktalama yanlışı buldurmamalıdır. Dönemsel kullanımlar varsa metin sonunda veya sayfa altında belirtilmelidir.
- ✚ Çocuğun günlük hayatıyla ilgili olmalı fakat çok sıradan olmamalıdır.
- ✚ Görsellerle desteklenmeli, renklerin başarı ve motivasyon üzerindeki etkileri göz önünde bulundurulmalıdır.
- ✚ Farklı tür ve konularda olmalı, türün özelliklerini başarılı biçimde yansıtmalıdır.
- ✚ Olabildiğince farklı görüşlere sahip yazar ve şairlerin eserlerinden seçilmelidir.
- ✚ Kısaltılması gerektiği zaman bu işlem dikkatle yapılmalı, anlam bütünlüğünün kaybolmamasına dikkat edilmelidir.
- ✚ Metin üzerinde sadeleştirme ve değişikliklerden kaçınılmalıdır. Gerekirse öğrencinin bilmeyeceği düşünülen kelimelerin açıklamalarına ayrıca yer verilmelidir.
- ✚ Farklı sınıflara yönelik ders kitaplarında tekrarlanmamalıdır.
- ✚ Kültür aktarımını sağlayıcı, evrensel değerleri benimsetici olmalıdır.

Görüldüğü gibi ders kitaplarına metin seçimi pek çok noktayı göz önünde tutmayı, dikkatli ve özenli çalışmayı gerektiren bir süreçtir. Metinlerin konusu, sahip olduğu önemle doğru orantılı olarak birçok araştırmacının ilgisini çekmiştir. Yapılan literatür taramasında Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin Türkçe öğretim programlarıyla ilişkisi (Coşkun ve Taş, 2008), türleri (Kolaç, 2009; Taracı ve Kayadibi, 2023; Türkben, 2018), evrensel değerlerle ilişkileri (Somuncu, 2010), metinsellik ölçütlerine uygunlukları (Mert, 2011), Türkçe eğitimine etkileri (Özden, 2012), buldukları değerler (Doğan ve Gülüşen, 2014; Güven ve Yıldırım, 2019; Oltulu ve Alan, 2023; Padem ve Oktan, 2016), kullanılan görsellerle uyumları (Ercantürk,

2015), söz varlıkları (Bay ve Arslan, 2023; Karakuş, Alparslan ve Özaydın, 2017; Sayın ve Doğan, 2023), okunabilirlik düzeyleri (Baki, 2019; Bora ve Arslan, 2021; Bozlak, 2018; Çıplak ve Balcı, 2022; Zorbaz, 2013), yer verilen sosyal değerlerin görünümü (Temizkan, Yırtıcı ve Ergün, 2020), toplumsal cinsiyet rollerine yaklaşımları (Karabulut, 2021); okuduğunu anlama becerisini geliştirmedeki etkileri (Karacaoğlu ve Karakuş, 2022), kültür aktarımı fonksiyonları (Yıldırım, 2022), tutarlılık durumları (Demirgüneş ve Yalap, 2023), okuma kazanımlarına uygunlukları (Ateş, 2023), dil bilgisi etkinlikleriyle ilişkileri (Doğan ve Süğümlü, 2023), söylemsel unsurlar (Yazıcı ve Gündüğü, 2023) açılarından ele alındığı ve araştırma konusu edildiği belirlenmiştir.

Görüldüğü üzere Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin konu dağılımını art zamanlı olarak inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Halbuki Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin konu dağılımını eğitimdeki anlayış ve yaklaşım değişimlerini gösterme bakımından önem taşımaktadır. Böylece ders kitaplarındaki metinler yoluyla yetiştirilmek istenen insan tipi de ortaya konabilir. Bu çalışmada literatürdeki eksikliği gidermek ve Türkçe ders kitaplarındaki konuların art zamanlı değişimini belirleyerek ilgililere bir bakış açısı kazandırmak amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Çalışmanın Modeli

Bu araştırma nitel araştırma paradigmasına uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalarda konuyla ilgili derinlemesine bilgi edinmek amaçlanır; röportaj, doküman incelemesi, gözlem gibi veri toplama yollarına başvurulur ve verileri raporlamanın standart bir yolu yoktur (Merriam, 2002, 12-14). Nitel araştırmada araştırmacı önemli bir role sahiptir ve nesnelliği sağlamak için yoğun çaba harcanması gerekir (Brinkmann, 2007, 142).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Nitel araştırmalarda verilerin toplanması ve analizi aynı anda gerçekleşir (Merriam, 2002, 14). Bu çalışmada verilerin toplanmasında ve analizinde doküman analizi tekniğine başvurulmuştur. Doküman analizi, konuyla ilgili basılı ve elektronik dokümanların toplanmasına ve analiz edilmesine dayanır. Kitaplar, makaleler, günlükler, haritalar, gazete ve dergiler vb. hepsi veri kaynağı olarak kullanılabilir. Araştırmacı veri kaynağındaki bilgileri bulur, seçer, analiz eder ve sentezler (Bowen, 2009, 27-28). Bu çalışmada da doküman analizi tekniğine uygun hareket edilmiş, araştırma konusuyla ilgili veriler toplanmış ve yorumlanmıştır.

Çalışma Dokümanları

Bu araştırmada veri toplanırken aşağıdaki dokümanlara başvurulmuştur:

1. Türkçe 1. Sınıf Ders Kitabı. Bu ders kitabı, T.C. Kültür Bakanlığı tarafından İstanbul'da 1938 senesinde yayımlanmıştır. İncelenen nüsha kitabın 4. baskısıdır. Kitapta 66 metin olup bunlardan yirmi yedisi şiir, on üçü hikâye, dokuzu deneme, altısı gezi yazısı, üçü anı, ikişer tanesi roman, fabl, fıkra ve birer tanesi de masal ve biyografi türündedir.

2. Güzel Türkçemiz Sınıf: 1 Ders Kitabı. Bu ders kitabı, İnkılap Kitabevi tarafından İstanbul'da 1977 senesinde yayımlanmıştır. İncelenen nüsha kitabın 1. baskısıdır. Kitapta 40 metin olup bunlardan on biri hikâye, yedisi şiir, altısı deneme, beşer tanesi anı ve gezi yazısı, ikisi makale, birer tanesi de tiyatro, haber yazısı, fıkra ve masal türündedir.

3. Türkçe 6 Ders Kitabı. Bu ders kitabı, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Ankara'da 2019 senesinde yayımlanmıştır. İncelenen nüsha kitabın 2. baskısıdır. Kitapta 30 metin olup bunlardan altısı makale, beşi hikâye, dörder tanesi deneme ve şiir, ikişer tanesi anı ve biyografi, birer tanesi bildiri, broşür, tiyatro, masal, fabl, gezi yazısı ve haber yazısı türündedir. Ayrıca kitapta çalışması yapılan bir film ve bir dinleme metni (türkü) vardır.

Çalışma dokümanlarının seçiminde ders kitaplarının kullanıldığı tarihlerin dünya ve Türkiye için kritik öneme sahip dönemler olması etkili olmuştur. 1938 tarihli ders kitabı İkinci Dünya Savaşı'nın ayak seslerinin duyulduğu bir dönemde, 1977 tarihli ders kitabı da Kıbrıs Barış Harekatı sonrasında ve 12 Eylül Darbesi öncesinde kullanıldığı için tercih edilmiştir. 2019 tarihli ders kitabı ise güncel olduğu için seçilmiştir.

Geçerlik ve Güvenilirlik

Araştırma kapsamında sınırlılıkların belirlenmesinde, metinler ile konuların, bulgular ile yorumların uyumu konusunda uzmanlardan görüş alınmıştır. Grup, doktor ünvanına sahip üç Türkçe eğitimi uzmanından oluşmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu çalışma, çalışma dokümanları kısmında belirtilen ders kitaplarındaki okuma ve dinleme metinleri ile sınırlandırılmıştır. Bu doğrultuda Türkçe 1. Sınıf (1938) ve Güzel Türkçemiz Sınıf: 1 (1977) ders kitaplarındaki atasözleri ve çok sayıdaki kısa fıkra ile Türkçe 6 Ders Kitabındaki (2019) serbest okuma metinleri, film ve türkü ile tema sonu değerlendirme çalışmalarındaki okuma parçaları araştırmaya dâhil edilmemiştir..

BULGU VE YORUMLAR

Bulgu ve yorumlar, her kitap için farklı başlıklar altında verilmiştir.

“Türkçe 1. Sınıf” (1938) Adlı Kitaptaki Metinlerin Konularına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

“Ortaokul Kitapları Türkçe 1. Sınıf” (1938) adlı kitaptaki metinlerle ilgili bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Türkçe 1. Sınıf (1938) adlı kitaptaki metinler ve konuları

Adı	Konusu	Adı	Konusu
Atatürk	Atatürk sevgisi	Dağlar	Doğa sevgisi
Atatürk ve Millet	Atatürk’ün kişilik özellikleri	Yol Verin	Özlem
Okumak Zevki	Okuma Sevgisi	İş Başına	Çalışkanlık
Robenson	Hayatta kalma mücadelesi	Yoksul Çocuklar	Yardımlaşma
Süvariler	Kahramanlık	Kardeşime	Kardeş acısı
Kaşığı	Yalan ve iftiranın kötülüğü	Kuş Yemi	Yardımlaşma
Akdeniz Kıyılarında	Kahramanlık	Kanarya	Hayvan sevgisi
Memleket Sevgisi	Vatan Sevgisi	Bir Kurtuluş Hikâyesi	Kahramanlık
İzmir Yolunda	Kahramanlık	Mai ve Siyah’tan	Okul hayatı
Esir Aslan	Özgürlük	Falaka	Okul hayatı
Gemiciler	Kahramanlık	Yadelden Sılaya Giderken	Özlem
Forsa	Özgürlük	Su	Suyun önemi
Venedikli Korsanlarla	Kahramanlık	Akın’dan	Kahramanlık
Sakarya’nın Suyu	Vatan Sevgisi	Madam Küri	Bir bilim insanının hayatı
Tayyare	Kahramanlık	Vatan Destanı	Vatan sevgisi

Plevne'ye Gidiyorken	Vatan Sevgisi	Bir Köylü Destanı	Vatan sevgisi
Yürüyüş	Kahramanlık	Bahar	Doğa sevgisi
Mehmetçik	Kahramanlık	Aslan ile Tilki	Tembellik
Kış Gelmeden	Sonbahar	Akdeniz'den	Doğa sevgisi
And	Dostluk	Geçerken Alparslan'ın Masalı	Kahramanlık
Körle Kötürüm	Yardımlaşma	Hasretten Hasrete	Bir Gazi'nin Hisleri
Hayvanlar Arasında	Hayvan sevgisi	Memleket Türküsü	Vatan Sevgisi
Çulluk	Özgürlük	Gediz	Özlem
Ağustos Böceği ile Karınca	Çalışkanlık	Torosları Aşarken	Yolculuk
Kuşlar	Hayvan sevgisi	Küçük Irmak	Tevazu
Sincap	Hayvan sevgisi	Yalılar	Mekânın insana etkisi
Üç Atlı	Kahramanlık	Güzellik ve İyilik Karşısında	Güzellik ve iyilik
Gamsızın Ölümü	Hayvan sevgisi	Vezü Volkanı	Doğayı gözlem
Denize Hasret	Doğa sevgisi	Yazın	Yaz
Kayıkçı	Yoksulluk	Bozkır	Ülkedeki bayındırlık faaliyetleri
Kefil	Dostluk	Erzurum Zelzelesi	Erzurum depremi
Yurdumun Dağlarında	Doğa sevgisi	Akşam	Akşam
Aladağ	Doğa sevgisi	Laponya	Gezinin zorlukları

Tablo 1'de görüldüğü üzere kitapta en çok işlenen konular kahramanlık (*f*: 12), doğa (*f*: 7), vatan sevgisi (*f*: 6) ve hayvan sevgisidir (*f*:5). Diğer konular birer veya ikişer defa işlenmiştir. Kahramanlık ve vatan sevgisi konularının sıkça ele alınması kitabın kullanıldığı tarihteki gelişmelere bağlanabilir. Çünkü kitabın basıldığı tarihte (1938) Kurtuluş Savaşı (1919-1922) hatıralarının henüz çok canlı olması muhtemeldir. Kitabın hazırlandığı dönemdeki uygulayıcı veya karar verici durumdaki eğitimcilerin, kitap hazırlayıcıların Kurtuluş Savaşı'nın yaşayan tanıkları belki de gazisi oldukları da unutulmamalıdır. Ayrıca 1938'de ikinci bir dünya savaşının işaretleri de ortaya çıkmaya başlamıştır. Dolayısıyla öğrencileri mümkün olan en üst

seviyede vatanseverlik ve kahramanlık duygularıyla donatmak bir tercih değil zorunluluk hâlini almıştır. Bu yolla hem Kurtuluş Savaşı hatıralarını canlı tutmak hem de yaklaşmakta olan dünya savaşına karşı öğrencileri psikolojik olarak hazırlamak amaçlanmış olabilir. Konu seçimi metin türlerini de etkilemiştir. 66 metinden 27'sinin şiir olması kahramanlık ve vatan sevgisi konularına ağırlık verilmesiyle doğrudan ilgilidir. Çünkü şiir hamasi duyguların iletilmesinde çok etkili olabilecek bir türdür. Doğa ve hayvan sevgisi de yoğun olarak işlenen diğer konulardır. Bu da 21. yüzyılda sıkça üzerinde durulan çevre bilinci konusuna gerekli önemin Türkiye’de yıllar önceden verilmeye başlandığını göstermektedir. Bu konular, öğrencilerin çevre bilincine katkı sağlayabilecek, onlarda doğayla ve doğadaki canlılarla uyum için yaşama isteği uyandırabilecek konulardır. Ayrıca çevre okuryazarlığı gibi 21. yüzyıl becerilerinin öğrencilere kazandırılmasında da bu konulardan faydalanılabilir. Kitapta dostluk, yardımlaşma, okuma sevgisi, tevazu, bir bilim insanının hayatı gibi öğrencilerin duygusal gelişimine katkı sağlayabilecek konulara yer verilmiştir. Örneğin “Madam Kuri” adlı metinde bir bilim insanının yaptığı çalışmalar ele alınmıştır. Bu şekildeki biyografik metinler yoluyla öğrencilerin öğrenme, çalışma, araştırma motivasyonu arttırabileceği gibi onlara rol model önerisi de sunulabilir. Bu bakımdan kitabı hazırlayanların güncel gelişmeler doğrultusunda hareket ettikleri, öğrencileri yeni şartlara uygun yetiştirmeyi amaçladıkları ve onlara doğa sevgisi, hayvan sevgisi, tevazu gibi değerleri kazandırmayı hedefledikleri söylenebilir. Kardeş acısı konulu “Kardeşime” adlı metne yer verilmesi ise konu altıncı sınıf seviyesindeki öğrencilerin duygusal özelliklerine uygun olmadığından olumsuz bir durumdur. Zorlu bir süreç olan kardeş kaybı (Cesur, 2017, 295) konusundaki bir metnin öğrencilerde korku, endişe gibi olumsuz duygular uyandırma ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca kitapta günlük hayata ilişkin kesitlere yer verilmemesi de olumsuz durumdur. Bu konuları işleyen metinlere yer verilmemesi edebî metinlerin sosyal öğrenmeyi sağlama işlevinin göz ardı edildiğini göstermektedir.

“Güzel Türkçemiz Sınıf: 1” (1977) Adlı Kitaptaki Metinlerin Konularına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

“Güzel Türkçemiz Sınıf: 1” (1977) adlı kitaptaki metinlerin konularıyla ilgili bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Güzel Türkçemiz Sınıf: 1 (1977) adlı kitaptaki metinler ve konuları

Adı	Konusu	Adı	Konusu
-----	--------	-----	--------

Atatürk'ün Okul Yılları	Atatürk'ün özellikleri	kişilik	Deniz Hasreti	Doğa sevgisi
Çalışma Zevki	Çalışkanlık		Çulluk	Hayvan sevgisi
Kaşağı	Yalan ve kötülüğü	iftiranın	Sincap	Hayvan sevgisi
Destan	Sakarya Savaşı		Bitkiler Bahçesi	Gezideki gözlemler
Bu Vatan Kimin	Vatan sevgisi		İyi Kalpli Doktor	Nankörlük
Atatürk ile Kurtdereli	Atatürk'ün özellikleri	kişilik	Yıldız Dağı	Doğayı gözlem
Ziyaret Günü	Yalnızlık		Bursa'dan Balıkesir'e	Gezideki gözlemler
Kedi	Hayvan sevgisi		Su Baskını	Yardımlaşma
Kaplan Avı	Gezideki gözlemler		Fırtına	Fırtına anında yaşananlar
Tavuslar	Hayvan sevgisi		Gamsızın Ölümü	Hayvan sevgisi
Kendine Doğru	Milli değerler		Baharda Tabiat	Doğa sevgisi
Kara Taşın İçindeki Mucize	Kömür		Balın Hikâyesi	Balın nitelikleri
Tembel Harcı	Tembellik		Vapur Kalkarken	Her şeyden şikâyet etme
Vazife Aşkını	Görev bilinci		Muharebeyi Kazananlar	Türk askeri
Yoğurt Gölü	Boşa ümitlenmek		Bir Hareketin Mükâfatı	İyiliğin karşılığı
Keloğlan	Anne sevgisi		Anadolu'da Bahar	Doğa sevgisi
Altın Nine	Büyüklerle saygı		Eyfel Kulesi	Gezideki gözlemler
Bir Bahçe	Doğayı gözlem		Filimcilik Diyarında	Gezideki gözlemler
Şarbon Aşısı Nasıl Bulundu	Şarbon bulunması	aşısının	Mustafa Kemal	Atatürk sevgisi
Denizler	Doğa sevgisi		Duatepe	Millî Mücadele

Tablo 2'de görüldüğü üzere ders kitabında en fazla doğa (*f*: 6), hayvan sevgisi (*f*: 5) ve gezi (*f*: 4) konulu metinlere yer verilmiştir. Diğer konular ise birer, ikişer defa işlenmiştir. Doğa ve hayvan sevgisi konuları öğrencilerin çevre bilincine ve duyarlılığına sahip, doğaya ve diğer

canlılara karşı sorumluluk duyan bireyler olarak yetişmelerini sağlayabilir. Gezi konusu ise gezme, merak ve keşfetme isteği uyandırabilecek, öğrencilerin ufkunu genişletebilecek, duygu ve düşünce dünyalarını zenginleştirebilecek bir konudur. Doğa ve hayvan sevgisinin “Türkçe 1. Sınıf” (1938) adlı ders kitabında olduğu gibi yoğun olarak işlenmesi çevre bilinci konusunun kitap hazırlayıcıların tercihi değil, millî eğitimin genel politikası olduğunu göstermektedir. Kahramanlık ve vatan sevgisi konuları ise incelenen önceki kitapla karşılaştırılmayacak ölçüde azalmıştır. Bu durum, iki kitap arasında bulunan 39 yıllık süreçte ciddi bir düşünce değişikliği yaşandığını göstermektedir ve olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir. Çünkü vatanseverlik, geççerliliğini ve önemini kaybetmeyecek bir değerdir ve eğitim öğretimde yeterince yer alması gerekir. Kahramanlık ve vatan sevgisi konularındaki azalışın dönemin siyasî ve toplumsal gelişmeleriyle birlikte incelenmesi gereken, başlı başına bir araştırma konusu olduğu düşünülmektedir çünkü kitabın basıldığı tarihte (1977) Kıbrıs Barış Harekâtı (1974) yeni gerçekleşmiştir, dolayısıyla kahramanlık konusuna Türkçe ders kitabında yoğun olarak yer verilmesi beklenirdi. Konu tercihindeki değişim metin türlerine de yansımıştır, örneğin “Türkçe 1. Sınıf” (1938) ders kitabında yirmi yedi şiir varken bu kitapta sadece yedi şiir bulunmaktadır. Tembellik, görev bilinci, büyüklere saygı konulu metinlere yer verilmesi metinler yoluyla öğrencilere değerler eğitimi verildiğinin bir kanıtı olarak görülebilir. Kömür ve bal konulu metinler öğrencilerde doğal kaynaklar konusunda farkındalık ve duyarlılık oluşturma açısından önemlidir. 21. yüzyılda çok sık dile getirilen ve korunmaları için ciddi emek sarf edilen doğal kaynaklar konusunun daha 1977’de ele alınması dikkat çekicidir. İncelenen kitapta “Türkçe 1. Sınıf” (1938) ders kitabındaki gibi bir biyografi bulunmamakla birlikte “Atatürk’ün Okul Yılları” adlı metin biyografinin rol model sunma işlevini yerine getirme özelliği taşımaktadır. Atatürk’ün de bir zamanlar kendisi gibi öğrenci olduğunu görmesi öğrencinin motivasyonunu yükseltebilir. Günlük hayattan kesitlere yer verilmesi sosyal öğrenme açısından olumlu bir durumdur. Keloğlan metnine yer verilmesinin kitabı zenginleştirdiği söylenebilir çünkü masallar ana dilinin zenginliğini yansıtmaları ve kültür aktarımı sağlamaları dolayısıyla önemli edebî türlerdir. Kitap hazırlayıcıların öğrencilerin olumlu tutum ve düşüncelere sahip olarak yetişmelerini ve metinler yoluyla sosyal öğrenmeler gerçekleştirmelerini sağlamayı amaçladıkları anlaşılmaktadır. “Güzel Türkçemiz Sınıf: 1” (1977) ders kitabının “Türkçe 1. Sınıf” (1938) ders kitabından günlük hayatı ele alan konulara yer verme bakımından güçlü, vatanseverlik gibi konulara yer verme bakımından ise zayıf olduğu söylenebilir.

“Türkçe 6 Ders Kitabı” (2019) Adlı Kitaptaki Metinlerin Konularına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

“Türkçe 6 Ders Kitabı” (2019) adlı kitaptaki metinlerin konularıyla ilgili bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Türkçe 6 (2019) Ders Kitabındaki metinler ve konuları

Adı	Konusu	Adı	Konusu
Bu da Benim Öyküm	Okuma sevgisi	Merak Ettiklerimiz	Bilimsel Bilgiler
Arıyorum	Ana dili bilinci	Afyon	Gezideki gözlemler
Canım Kitaplığım	Okuma sevgisi	Su Kirliliği	Su kirliliği
Heykeli Dikilen Eşek	Görev bilinci	Kar Kristallerinin Peşinde Yaşam	Bir bilim insanının hayatı
Türk Cesareti	Türk askeri	Anadolu	Vatan sevgisi
Yaşlı Nine	Atatürk sevgisi	Tarhananın Öyküsü	Tarhana
15 Temmuz 120	Vatan sevgisi	Ana Dili	Ana dili sevgisi
Aziz Sancar	Vatan sevgisi	Kara Tren	Özlem
İnsanlar Eskiden Ölçerdi	Bir bilim insanının hayatı	Bisiklet Zamanı	Bisiklet
Zamanı Nasıl Geçirdi	Teknik bir aracın geçmişi	Yemek, İçmek ve Sindirmek	Beslenme sistemi
Teknoloji Bağımlılığı	Teknoloji bağımlılığı	Obezite Hakkında 10 Soru 10 Cevap	Obezite
Bak Geliyor Veriyor	Postacı İletişimdeki değişimler	Vazgeçmeyenlerin Hikâyesi	Azim ve kararlılık

Vermek	Paylaşma	Evet Efendim	Görgü kuralları
Çoğalmaktır			
Sevgi	Diyen	Sevginin gücü	Sen de Bir İyilik
Çağlar Aşar			Karşılıksız iyilik
Gümüş Kanat	Hayvan sevgisi	Yap	
Balıkçıl	Açgözlülük	Dostluğa Dair	Dostluk
		Hacettepe	Kanaatkârlık

Tablo 3’te görüldüğü üzere “Türkçe 6 Ders Kitabı”nda en sık yer verilen konu vatan sevgisidir (f: 3). Bu değerın düşük olması ders kitabındaki metin sayısının azlığıyla alakalıdır. Vatan sevgisi konulu metinlerin sayıca değilse de oranca fazla olması, “Güzel Türkçemiz Sınıf: 1” (1977) ders kitabındaki vatanseverlik değerini geri plana atan yanlış yaklaşımdan zaman içinde vazgeçildiğini göstermektedir. Önceki ders kitaplarında bulunmayan ana dili konusu bu ders kitabında iki metinde yer almaktadır. Düşünme, anlama ve üretme aracı olan ana dili yaşamın her alanında büyük öneme sahip olduğu için ders kitabında ana dili sevgisi ve bilinciyle ilgili metinlerin yer alması olumlu bir durumdur. Diğerlerinde yer almayıp da bu ders kitabında yer alan bir diğer konu da okuma sevgisidir. Bu da ana diliyle doğrudan ilgili bir konudur ve öğrencilerin hayat boyu devam edecek alışkanlıklar kazandıkları bir yaş grubunda olmaları dolayısıyla büyük öneme sahiptir. Metin sayısı diğer kitaplara göre az olmakla (f_{1938} : 66, f_{1977} : 40, f_{2019} : 30) birlikte konu çeşitliliği fazladır. Yaşları itibarıyla öğrencilerin ilgisini çekebilecek bisiklet, teknik araçlar, beslenme sistemi gibi konulara yer verilmiştir. Obezite, su kirliliği ve teknoloji bağımlılığı gibi güncel sorunlara yer verilmesi ve öğrencileri ilgili konularda bilinçli olmaya yönlendirmesi bu ders kitabını güçlü kılan özelliklerdir. Çünkü obezite ve teknoloji bağımlılığı hem fiziksel hem de ruhsal sağlığı tehdit etmeleri dolayısıyla mücadele edilmesi gereken sorunlardır. Bu durum, kitap hazırlayıcıların güncel gelişmeleri takip ettiklerini ve öğrencilerin bu gelişmelere ve mevcut şartlara hazırlıklı olarak yetiştirilmelerine önem verdiklerini göstermektedir. İletişimdeki değişimler ve teknik bir aracın geçmişi konuları, 21. yüzyılın belki de en dikkat çekici özelliği olan bilim ve teknikteki hızlı gelişme ve değişimleri yansıtmaları bakımından önemlidir. Bu yaklaşım, okulun hayata hazırlama işlevinin göz önünde bulundurulduğunu göstermektedir. “Aziz Sançar” ve “Kar Kristallerinin Peşinde Bir Ömür” metinleri biyografi özelliği taşımaktadır ve öğrencilere rol model sunulması bakımından önemlidir. Hayvan sevgisi konusunda tek metin olması, doğa sevgisi ile ilgili hiçbir metin bulunmaması bu ders kitabını öncekilerden farklı kılmaktadır ve olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir çünkü çevre bilinci ve hayvan sevgisi her zaman geçerli olan değerlerdir. “Tarhana” metni de işlevsel olması dolayısıyla bu ders kitabını incelenen diğer ders

kitaplarından farklı kılmaktadır. Bu metin günlük hayatın her evresinde kullanılmak zorunda olan işlevsel okuma becerisini kullanmayı gerektirmektedir. Ancak kitapta günlük hayata dair kesitlerin sınırlı şekilde yer alması olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir. “Türkçe 6 Ders Kitabı”nın (2019) hem “Türkçe 1. Sınıf” (1938) hem de “Güzel Türkçemiz Sınıf: 1” (1977) ders kitabına göre daha işlevsel olduğu, çağın gereklerine ve öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun bir bakış açısıyla ve öğrencilerin olumlu kişilik özelliklere sahip, çağın gereklerine uygun olarak yetiştirilmelerini önceleyerek hazırlandığını söylemek mümkündür.

SONUÇ

Elde edilen bulgulardan hareketle Türkçe ders kitaplarındaki konu dağılımının tarihsel süreç içinde önemli değişiklikler gösterdiği söylenebilir. “Türkçe 1. Sınıf” (1938) ders kitabında kahramanlık ve vatanseverlik konuları yoğun şekilde işlenirken “Güzel Türkçemiz Sınıf: 1” (1977) ders kitabında bu yoğunluk ciddi şekilde düşmüş, “Türkçe 6 Ders Kitabı”nda (2019) ise oransal olarak tekrar yükselmiştir. Bu dağılımda güncel siyasî ve toplumsal gelişmelerin etkili olduğu düşünülmektedir fakat Kıbrıs Barış Harekati’nden (1974) hemen sonra yayımlanan “Güzel Türkçemiz Sınıf 1” (1977) ders kitabında bu konulara çok az yer verilmesinin sebebi anlaşılammıştır ve hakkında bir çalışma bulunmadığı tespit edilen bu durumun tek başına bir araştırma konusu olduğu düşünülmektedir. Çünkü ders kitapları kullandıkları dönemin siyasî, kültürel, ekonomik, teknik özelliklerini yansıtır (Tüfekçioğlu, 1995, 61). Çalışma kapsamında konu ve metin türü arasında ilişki olduğu da anlaşılmıştır. Örneğin “Türkçe 1. Sınıf” (1938) kitabında kahramanlık ve vatan sevgisi konuları yoğun olduğu için şiir türüne, “Türkçe 6 Ders Kitabı”nda (2019) güncel ve teknik konular yoğun olduğu için bilgilendirici türlere ağırlık verilmiştir. Doğa ve hayvan sevgisi “Türkçe 1. Sınıf” (1938) ve “Güzel Türkçemiz Sınıf:1” (1977) ders kitaplarında yoğun olarak ele alınmışken “Türkçe 6 Ders Kitabı”nda (2019) hemen hemen hiç yer verilmeyen konulardır. Çevre bilinci gibi 21. yüzyılda çok gündemde olan bir konunun 2019 yılında yayımlanmış bir kitapta yeterince işlenmemesi olumsuz bir durum olarak değerlendirilmektedir. Edebî eserlerin sosyal öğrenmeyi sağlama işlevinden “Türkçe 1. Sınıf” (1938) ve “Türkçe 6 Ders Kitabı”nda (2019) yeterince faydalanılmadığı görülmüştür. Okudukları ve dinledikleri/izledikleri metinler yoluyla sosyal deneyimler edinmenin öğrencilerin duygusal ve zihinsel katkı sağlayabileceği umulur. Bu açıdan en güçlü kitabın günlük hayata dair kesitlere sıkça yer veren “Güzel Türkçemiz Sınıf:1” (1977) ders kitabı olduğu söylenebilir. Her üç kitap da biyografi türü açısından zayıftır. Hâlbuki alanında önde gelen insanların hayatlarını ele alan biyografiler rol model edinmede, kendini keşfetmede, kültürel ve sosyal değerleri kazandırmada önemli işlevlere sahiptir (Başoğlu, 2022, 157).

Güncel gelişmelere yer verme ve öğrencileri hayata hazırlama bakımından en güçlü kitabın “Türkçe 6 Ders Kitabı” (2019) olduğu söylenebilir. Bu kitapta yer alan obezite, teknoloji bağımlılığı gibi konular, güncel gelişmeleri yansıtmakta ve öğrenciyi tehdit eden bazı durum ve kavramları ele almaktadır. Öğrencilerin zihinsel ve psikolojik durumlarının en iyi şekilde “Türkçe 6 Ders Kitabı”nda (2019) göz önünde bulundurulduğu söylenebilir. Teknik araçların geçmişi, beslenme sistemi gibi konular bu yaş dilimindeki (6. sınıf seviyesi, 11-12 yaş) öğrencilerin merakını uyandıracak, ilgisini çekecek konulardır. İncelenen bütün ders kitaplarında işlenen konular yardımıyla öğrencilere olumlu kişilik özellikleri kazandırılmaya çalışıldığı görülmüştür. Bu durum, ders kitaplarının toplumun aktarmak istediği özellikleri yansıttığı (Aslan, 2010, 16) yargısıyla da uyumludur. Çalışma kapsamında elde edilen verilerden ve yapılan yorumlardan hareketle Türkçe ders kitaplarındaki konularda tarihî süreç içinde bir süreklilik bulunmadığı, konuların genel olarak günün gereklerine ve gerçeklerine uygun olarak seçildiği, zaman içinde işlevsellik ve seviyeye uygunluk bakımından gelişme yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

Çalışma konusu hakkında ilgililere aşağıdaki önerilerde bulunmaktadır:

- Benzer çalışmalar farklı zaman dilimlerindeki ders kitaplarıyla gerçekleştirilebilir.
- Benzer çalışmalar aynı zaman diliminde kullanılmış farklı ders kitaplarıyla gerçekleştirilebilir.
- Farklı seviyedeki ders kitaplarında metin tekrarı önlemek için ders kitabı hazırlayıcılarına yönelik metin listesi hazırlanabilir.
- “Türkçe 6 Ders Kitabı”nda (2019) görülen işlevsel yaklaşım devam ettirilebilir.

KAYNAKÇA

- Akdeniz, S. (2019). Ortaokul Türkçe ders kitaplarının Türk ve dünya edebiyatını temsil kabiliyeti açısından incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 8(2), 1119-1136.
- Arslan, K., & Bay, Y. (2023). İlkokul Türkçe ders kitaplarının söz varlığı bakımından incelenmesi. *Turkish Journal of Primary Education*, 8(1), 14-27.
- Aslan, E. (2010). Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk ders kitapları. *Eğitim ve Bilim*, 35(158), 215-231.

- Ateş, N. T. (2023). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerinin okuma kazanımları açısından değerlendirilmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (32), 147-163.
- Aytaş, G. (2001). Türkçe ders kitaplarının yazımında metin seçimi ve metin altı sorularının hazırlanmasında dikkat edilmesi gereken bazı hususlar. *Türk Yurdu*, 21(162), 35-42.
- Baki, Y. (2019). Türkçe dersi 8. sınıf kitabındaki metinlerin okunabilirliği. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 30-46.
- Başoğlu, N. (2022). Çocuk biyografilerinde rol model olarak kadın kahramanlar. *Sosyal bilimler ışığında kadın*, 157-168 (Ed.: S. Maşkaraoğlu & M. Y. Çakır). Kilis 7 Aralık Üniversitesi.
- Batur, Z. (2010). Ana dili öğretiminde gösterge biliminin yeri: Ana dili ders kitaplarındaki sözel metinlerle görsel metinleri bütünselliğinin analizi. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(4), 174-200.
- Batur, Z., & Gülerer, S. (2013). Rengin sosyokültürel yansımaları ve anlama algısı. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(6 Issue 7), 205-215.
- Bora, A., & Arslan, M. A. (2021). Türkçe ders (5, 6, 7, 8) kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 10(1), 222-236.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative research journal*, 9(2), 27-40.
- Bozlak, Ü. G. (2018). 2016-2017 VE 2017-2018 eğitim ve öğretim yıllarında 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinlerin Uzun-Çetinkaya formülü ile okunabilirlik düzeyleri. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 6(14), 209-234.
- Brinkmann, S. (2007). The Good Qualitative Researcher. *Qualitative Research in Psychology*, 4(1-2), 127-144.
- Cesur, G. (2017). Kayıp yaşantılarının sonrası: Tartışmalı bir kavram “Karmaşık Yas”. *Nesne-Psikoloji Dergisi*, 5(10), 289-310.

- Coşkun, E., & Taş, S. (2008). Ders kitaplarına metin seçimi açısından Türkçe öğretim programlarının değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10), 59-74.
- Çarkıt, C., & Bahadır, H. İ. (2022). Ortaokul Türkçe ders kitapları millî mücadele ve Atatürk teması metinlerinin okunabilirlik düzeyleri üzerine bir inceleme. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 11(1), 103-111.
- Çıplak, G., & Balcı, A. (2022). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik özelliğinin incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (30), 170-187.
- Çıfci, M., & Kaplan, K. (2018). 5. sınıf Türkçe ders kitabı etkinliklerinde kullanılan görsel materyal türlerinin öğretim programına uygunluğu. *International Journal of Language Academy*, 6(26), 183-192.
- Demirgüneş, S., & Yalap, H. (2023). 5. ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Tutarlılık İlişkileri. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (10), 1-13.
- Dilidüzgün, S. (2004). Okuma öğretimi hedefleri bağlamında Türkçe ders kitaplarındaki çocuk edebiyatı ürünleri. *HAYEF Journal of Education*, 1(2), 43-55.
- Doğan, B., & Gülüşen, A. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki (6–8) metinlerin değerler bakımından incelenmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 75-102.
- Doğan, K., & Süğümlü, Ü. (2023). Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerle dil bilgisi etkinliklerinin ilişkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21(2), 731-757.
- Ercantürk, O. K. (2015). Türkçe ders kitaplarındaki yazılı metinler ile metin görsellerinin uyumu. *Electronic Turkish Studies*, 10(3), 427-454.
- Güven, S., & Yıldırım, N. (2019). Ortaokul beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinlerinin değerler açısından incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 12(66), 813-827.
- Karabulut, A. (2021). Toplumsal cinsiyet rolleri açısından 8. sınıf Türkçe ders kitabının incelenmesi. *Anasay*, 5(16), 119-131.

- Karakuş, N., Alparlan, A., & Özaydın, V. (2017). Türkçe ve sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan destanların söz varlığı açısından incelenmesi. *Researcher*, 5(1), 171-185.
- Karacaoğlu, M. Ö., & Karakuş, N. (2022). Okuduğunu anlama becerisinin geliştirilmesinde metin kullanımı: Türkçe ders kitaplarındaki metinler üzerine bir inceleme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö11), 50-78.
- Kaygana, M., Yapıcı, Ş., & Aytan, T. (2013). Türkçe ders kitaplarında değer eğitimi. *International Journal of Social*, 6(7), 657-669.
- Kolaç, E. (2009). İlköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 594-626.
- Marshall, J. (1994). Ana Dili ve Yazın Öğretimi, 3. Baskı (Çev.: Cahit Külebi). Çağdaş.
- Merriam, S. B. (2002). Introduction to qualitative research. *Qualitative Research in Practice: Examples for Discussion and Analysis içinde 1-17*. Jossey-Bass.
- Mert, E. L. (2011). 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin metinsellik ölçütlerine uygunlukları. *Dil Dergisi*, (153), 7-23.
- Oltulu, Ö., & Alan, M. (2023). 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değerler açısından incelenmesi. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(14), 114-140.
- Özden, M. (2012). Türkçe eğitiminde metinler ve metinlerin iletisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 42(193), 70-80.
- Padem, S., & Aktan, O. (2016). İlköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan değerlerin incelenmesi. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 5-24.
- Sayın, H., & Doğan, Y. (2023). İlköğretim Türkçe ders kitaplarındaki dinleme/izleme metinlerinin söz varlığı bakımından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (65), 512-548.
- Somuncu, S. (2010). İlköğretim Türkçe ders kitabındaki edebî metinlerin içerdiği evrensel değerlere ve metin seçimine ilişkin bazı tespitler. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (24), 193-219.

- Soyuçok, M. (2020). Türkçe eğitiminde anlayış ve uygulama değişimleri: iki ders kitabı örneği. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 68-83.
- Tarakcı, Ç., & Kayadibi, N. (2023). Metin türleri açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 6(1), 150-166.
- Temizkan, M., Yırtıcı, E., & Ergün, A. (2020). Türkçe ders kitaplarında sosyal değerlerin görünümü. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 9(2), 769-794.
- Tüfekçioğlu, H. (1995). Ders kitapları üzerine yapılmış iki çalışma ve yetişkinlere okuma yazma öğreten iki kitap hakkında inceleme. *İstanbul University Journal of Sociology*, 3(4), 61-90.
- Türkben, T. (2018). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2152-2166.
- Ünveren Kapanadze, D. (2018). Dil ve kültür aktarımında işlevsel bir araç olarak ders kitapları: Türkçe ders kitapları örneği. *Electronic Turkish Studies*, 13(27), 1575-1592.
- Yazıcı, N., & Gündüğü, G. (2023). Okuma Sürecini Yönlendiren Söylemsel Unsurlar: Türkçe Ders Kitaplarındaki Bilgilendirici Metinlerde Kestirim Kategorileri. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 11(1), 44-63.
- Yıldırım, İ. (2022). Kültürün metinler yoluyla aktarımı bağlamında Türkçe ders kitaplarında geleneksel çocuk oyunları. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (26), 173-184.
- Zorbaz, K. (2013). Türkçe ders kitaplarındaki masalların kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri üzerine bir değerlendirme. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3(1), 87-101.